

Мавзу № 9

*Махсус фанларни ўқитиш жараёнида замонавий
таълим технологияларидан фойдаланиш ва
масофадан ўқитиш*

Режа:

1. Педагогик
технология
тушунчаси-
нинг пайдо
булиш
тарихи

2. Педагогик
технология
кўриниш-
лари

3. Педагогик ва
инновацион
технологиянинг
таълимда
қўланилиши

Педагогик технология тушунчаси.

Таълим технологияси назариясининг умумий асослари, моҳияти хусусида сўз юритиш учун "Таълим технологияси" тушунчасининг туб маъносини англаш талаб этилади. "Технология" юнонча сўз бўлиб, "Techné"- маҳорат, санъат ҳамда "logos" - тушунча, таълимот сўзларининг бирлашмасидан хосил бўлган. "Таълим технологияси" тушунчаси эса луғавий жиҳатдан (инглизча "an edicatioal technology") таълим (ўқитиш) жараёнини юксак маҳорат санъат даражасида ташқил этиш борасида маълумотлар берувчи фан (ёки таълимот) маъносини англатади.

Ўқув модуллари:

1. «Ўқитиш технологияси»
2. «Илғор педагогик технологиялар»
3. «Педагогик технологиялар».
4. ЮНЕСКО таърифи (1998 й.)

«Ўқитиш технологияси»

Педагогик технологияларни яратиш, яъни ўқув жараёнини ишлаб чиқариш жараёни ка-би такрорланувчан характерга эга бўлишини таъминлашга оид дастлабки илмий изланишлар ўтган асрнинг 50-йилларида америкалик педагог олимлар томонидан олиб борилган. Хусусан, «ўқитиш технологияси» ибораси илк бор америкалик олим Б. Скиннер томонидан ишла-тилган.

**«Ўқитиш
технологияси –
психология фани
ютуқларининг
педагогик амалиётда
қўл-ланиши
демақдир».**

Б. Скиннер

Б. Л. Фарберман
«Илғор педагогик технологиялар»

«Кўп босқичли таълим тизими, янги стандарт ва ўқув дастурлари жорий этилаётган ҳозирги даврда ўқитишни эскича услуб билан олиб боришга йўл қўймаслик керак»

Хозирги кунда «Педагогик технологиялар» тушунчасига ҳар хил мутахассислар томонидан берилган кўплаб шаклдаги таърифлар мавжуд. Ушбу тушунчанинг таърифидаги маъ-нонинг турличалиги, асосан, устида гап бораётган педагогик технологиянинг айнан қандай шароит учун мўлжалланганлиги (фалсафий асоси, тадбиқ жойи, ўқувчига кўрсатиладиган таъсир тури, ўқитиш усуллари, методлари, воситалари) билан боғлиқ.

ЮНЕСКО таъриффи (1998 й.)

«Педагогик технология – ўз олдига таълим шакллари-ни мақбуллаштириши вазифасини қўювчи, инсонга хос ҳамда техник ресурслар ва улар-нинг ўзаро фаолиятини ҳисобга олган ҳолда таълим бериши ва таҳсил олиши жараёнини яратиши, қўллаш ва белгилашнинг тизимли методидир».

Ўзбек педагог олимлари таърифи (2008 й.):

«Педагогик технология – таълим олувчи шахсига йўналтирилган, демократик ҳамда такрорланувчан ўқиш натижаларини кафолатлайдиган таълим жараёнини лойиҳалаш, моделлаштириш, амалга ошириш ва баҳолашнинг тизимий методидир».

*Педагогик технологиялар» тушунчасига
берилган кўплаб таърифлар
умумлаштирилса, унинг қуйидагидек
таърифи найдо бўлади:*

**Педагогик
технология, бу – муайян
шароит-ларда ўқитиш
воситалари ёрдамида
педагогнинг тахсил
олувчиларга кўрсатган
тизим-ли таъсири
натijasида уларда
жамият учун зарур
бўлган ва олдиндан
белгилаб қўйил-ган
ижтимоий сифатларни
жадал суратларда
шакллантирувчи
жараён дир.**

**Педагогик технологияни
қўллаш жараёнида қуйидаги
вазифалар ҳал этилади:**

Педагогик жараёнга
нисбатан технологик
ёндашув асосида ҳал
этилувчи вазифалар

Таълим (тарбия)
жараёнининг умумий, яхлит
лойиҳасини ишлаб чиқиш

Таълим-тарбия жараёнида ҳал
этилиши лозим бўлган аниқ
мақсад ва вазифаларни
белгилаш

Таълим-тарбия жараёнини
башоратлаш ва унинг
мазмунини ишлаб чиқиш

Таълим –тарбия жараёнининг
самарадорлигини таъминлашга
ёрдам берувчи энг самарали
таълим усул ва воситаларини
танлаш

Ўқувчилар фаолиятини
йўналтириш, назорат қилиш
ҳамда баҳолаш

Педагогик технологиянинг муҳим хусусиятлари

Илмийлик

Амалийлик

Тавсифийлик

Илмий-азарий ҳамда амалий ғоялар шаклланиш жараёнининг моҳиятини ифодалаш, ўқув-тарбия мақсад, мазмуни, шакл, метод ва усулларини илмий жиҳатдан асослаш, педагогик жараённинг умумий лойиҳасини ишлаб чиқиш

Амалиётдаги тадбиқий ҳамда самарадорлик даражаси

Режалаштирилган педагогик фаолият натижаларига эришишнинг мақсади, мазмуни, метод ва воситалар ёрдамида алгоритмли жараёнини ёритиш

Педагогик технологиянинг таркибий қисимлари.

1.Тарбия жараёни нинг умумий лойиҳаси.

2.Тарбияни ташкил этишга бўлган эҳтиёж.

3.Тарбия мақсади .

4.Тарбия мазмуни(шакл, метод, усул ва техник воситалар).

5.Ўқитувчи ва тарбиячи фаолияти

6. Ўқувчи фаолияти .

7.Тарбия самараси.

Педагогик технологияларнинг қуидаги қоидалари мавжуд:

- 1.Эквивалентлик амалиёт қоидаси.** Ўқитувчининг ўқитиш ва бу жараёнда кўзланган ҳаракатлари унинг якуний тест топшириқлардаги белгиланган ўқув ҳаракатлари бир хил шароитда ўтказилиши лозим.
- 2. Аналогик амалиёт қоидаси.** Ўқитувчилар тест (синов) да қандай ҳаракатларни кўрсатишлари талаб қилинган, улар ўқув жараёнида ҳам шунга ўхшаш машқларни қилдириш керак.
- 3. Натижани билиш қоидаси.** Ҳар бир ўтказилган назорат натижаси ўқувчига тезлик билан маълум килиниши лозим.
- 4. Ижобий мустаҳкамловчи реакциялар.** Ўқувчининг эришган ҳар – бир ютуғига ўқитувчи ўз вақтида реакция қилиб рағбатлантириш керак. Ўқувчилар нотўғри ҳаракати жазоланмайди, яъни яна бир уриниб кўришга ҳаракат қилиш.

Педагогик технологияларнинг қуйидаги турлари мавжуд:

- компьютерли-ахборот технологияси;
 - модул технологияси;

- диагностик технология;

- мультимедиали технология;

- интерфаол усулли технология;

- муаммоли ўқитиш технологияси;

- *дифференциаллаш технологияси;

- дастурли таълим технологияси;

- масофадан ўқитиш технологияси;

- мустақил таълим технологияси;

- билимни баҳолаш технологияси;

- тарбияланганлик даражасини аниқлаш технологияси;

- педагогик ҳамкорлик технологияси;

- педагогик ўйин технологияси;

Ақлий ҳужум қондаси

- ўртоқларинг фикрини ҳурмат қил;
- қанча фикр кўп бўлса шунча яхши;
- агар фикрлар такрорланса ажабланма ва жаҳлингни чиқазма;
- бошқалар фикрини танқид қилма;
- фикрларни кўплиги янги фикрни туғилишига сабаб бўлади;
- фикрларингда биров шубҳа бўлса ҳам, уларни айтишга ҳаракат қил.

“Кластер” методи

Нимаики ўйлаган бўлсангиз, шунини қоғозга ёзинг. Фикрингизни сифати тўғрисида ўйлаб ўтирмай, уларни шунчаки ёзиб бординг

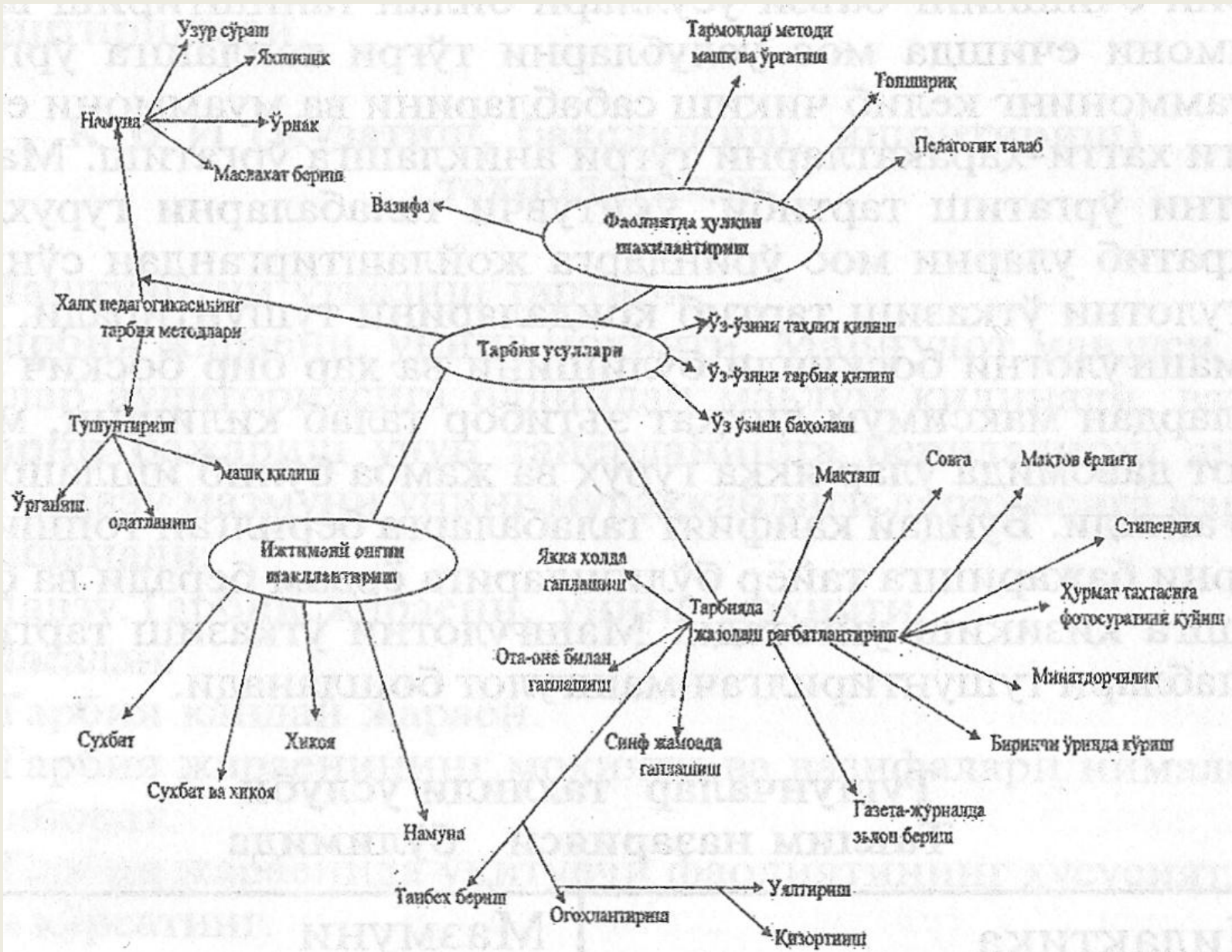
Белгиланган вақт ниҳоясига етмагунча, ёзишдан тўхтаманг. Агар маълум муддат бирор бир ғояни ўйлай олмасангиз, у ҳолда қоғозга бирор нарсанинг расмини чиза бошланг. Бу ҳаракатни янги ғоя туғулгунга қадар давом эттиринг

Ёзувингизнинг орфографияси ёки бошқа жиҳатларига эътибор берманг

Муайян тушунча доирасида имкон қадар кўпроқ янги ғояларни илгари суриш ҳамда мазкур ғоялар ўртасидаги ўзаро алоқадорлик ва боғлиқликни кўрсатишга ҳаракат қилинг. Ғоялар йиғиндисининг сифати ва улар ўртасидаги алоқаларни кўрсатишни чекламанг.

Кластерни тузиш қоидаси

1. Ақлингизга нима келса, барчасини ёзинг. Ғоялари сифатини муҳокама қилманг фақат уларни ёзинг.
2. Хатни тўхтатадиган имло хатоларига ва бошқа омилларга эътибор берманг.
3. Ажратилган вақт тугагунча ёзишни тўхтатманг. Агарда ақлингизда ғоялар келиши бирдан тўхтаса, у ҳолда қачонки янги ғоялар келмагунча қоғозга расм чизиб тулинг.

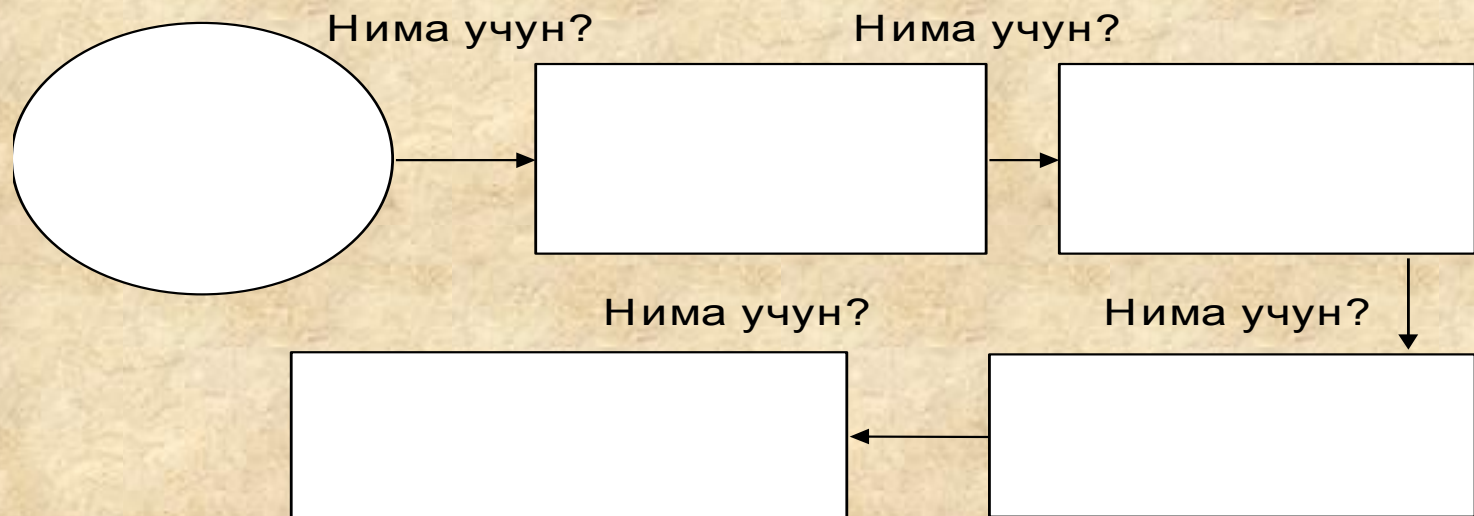
“Нима учун” схемаси

“Нима учун” схемасини тузиш қоидаси билан танишадилар. Алоҳида/кичик гуруҳларда муаммони ифодалядилар. “Нима учун” сўроғини берадилар ва чизадилар, шу саволга жавоб ёзадилар. Бу жараён муаммонинг дастлабки сабаби аниқланмагунича давом этади.

“Нима учун” схемаси-
муаммонинг дастлабки сабабларини аниқлаш бўйича фикрлар занжири.
Тизимли, ижодий, таҳлилий фикрлашни ривожлантиради ва фаоллаштиради.

Кичик гуруҳларга бирлашадилар, таққослядилар, ўзларининг чизмларини тўлдирадилар. Умумий чизмага келтирадилар.

Иш натижаларининг тақдимоти

«Нима учун?» чизмасини тузиш қоидалари

- 1. Айлана ёки тўғри тўртбурчак шакллардан фойдаланишни ўзингиз танлайсиз.*
- 2. Чизманинг кўринишини - мулоҳазалар занжирини тўғри чизиқлими, тўғри чизиқли эмаслигини ўзингиз танлайсиз.*
- 3. Йўналиш кўрсаткичлари сизнинг қидирувларингизни: дастлабки ҳолатдан изланишгача бўлган йўналишингизни белгилайди.*

“Балиқ скелети” чизмаси

“Балиқ скелети” чизмаси

Бир қатор муаммоларни тасвирлаш ва уни ечиш имконини беради.

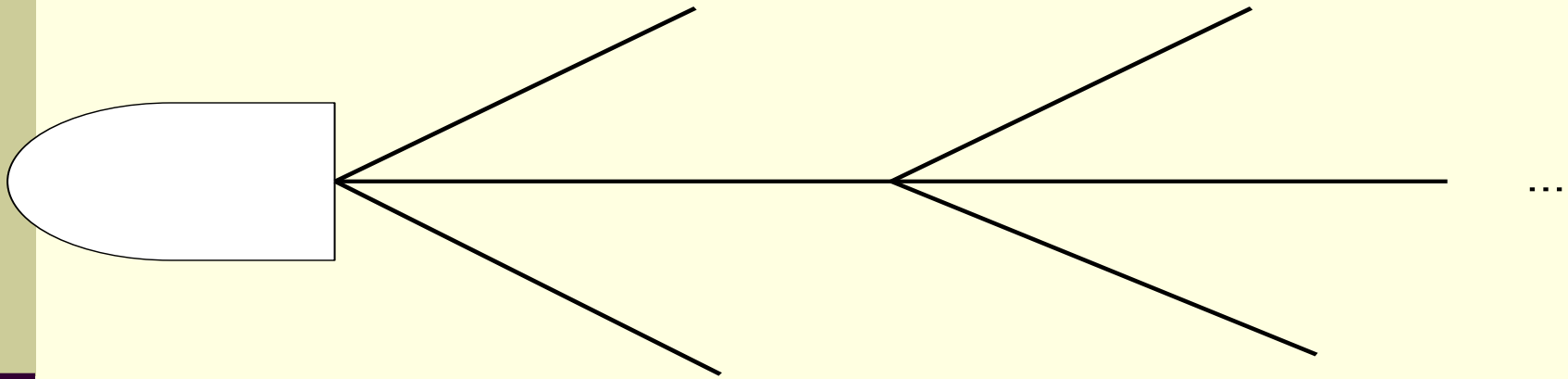
Тизимли фикрлаш, тузилмага келтириш, таҳлил қилиш кўникмаларини ривожлантиради

Чизмани тузиш қоидаси билан танишадилар. Алоҳида/кичик гуруҳларда юқори “суягида” кичик муаммони ифодалайди, пастда эса, ушбу кичик муаммолар мавжудлигини тасдиқловчи далиллар ёзилади

Кичик гуруҳларга бирлашадилар, таққослайдилар, ўзларининг чизмларини тўлдирадилар. Умумий чизмага келтирадилар.

Иш натижаларининг тақдимоти

“БАЛИҚ СКЕЛЕТИ” ЧИЗМАСИ

ВЕНН ДИАГРАММАСИ

ВЕНН ДИАГРАММАСИ - 2 ва 3 жихатларни ҳамда умумий томонларини солиштириш ёки таққослаш ёки қарама-қарши қўйиш учун қўлланилади.

Тизимли фикрлаш, солиштириш, таққослаш, таҳлил қилиш қўникмаларини ривожлантиради.

Венн диаграммасини тузиш қоидаси билан танишадилар. Алоҳида кичик гуруҳларда Венн диаграммасини тузадилар ва кесишмайдиган жойларни (x) тўлдирадилар

Жуфтликларга бирлашадилар, ўзларининг диаграммаларини таққослайдилар ва тўлдирадилар

Доираларни кесишувчи жойида, икки-уч доиралар учун умумий бўлган, маълумотлар рўйхатини тузади.

Б/БХ/Б ЖАДВАЛИ

Б/БХ/Б ЖАДВАЛИ-
Биламан/ Билишни
хоҳлайман/ Билиб олдим.
Мавзу, матн, бўлим
бўйича изланувчиликни
олиб бориш имконини
беради.
Тизимли фикрлаш,
тузилмага келтириш,
тахлил қилиш
кўникмаларини
ривожлантиради.

Жадвални тузиш қoidаси билан
танишадилар. Алоҳида /кичик
гуруҳларда жадвални
расмийлаштирадилар.

“Мавзу бўйича нималарни биласиз” ва
“Нимани билишни хоҳлайсиз” деган
саволларга жавоб берадилар (олдиндаги
иш учун йўналтирувчи асос яратилади).
Жадвалнинг 1 ва 2 бўлимларини
тўлдирадилар.

Маърузани тинглайдилар, мустақил
ўқийдилар.

Мустақил/кичик гуруҳларда
жадвалнинг 3 бўлимни
тўлдирадилар

ИНСЕРТ ЖАДВАЛИ

График ташкил этувчининг тури,
аҳамияти ва хусусиятлари

“ИНСЕРТ” жадвали
Мустақил ўқиш вақтида
олган маълумотларни,
эшитган маърузаларни
тизимлаштиришни
таъминлайди; олинган
маълумотни тасдиқлаш,
аниқлаш, четга чиқиш,
кузатиш. Аввал
ўзлаштирган
маълумотларни боғлаш
қобилиятини
шакллантиришга ёрдам
беради

Ўқув фаолиятини ташкиллаштиришнинг
жараёни тузилмаси

*Инсерт жадвалини тўлдириш қоидаси
билан танишадилар. Алоҳида ўзлари
тўлдирадилар*

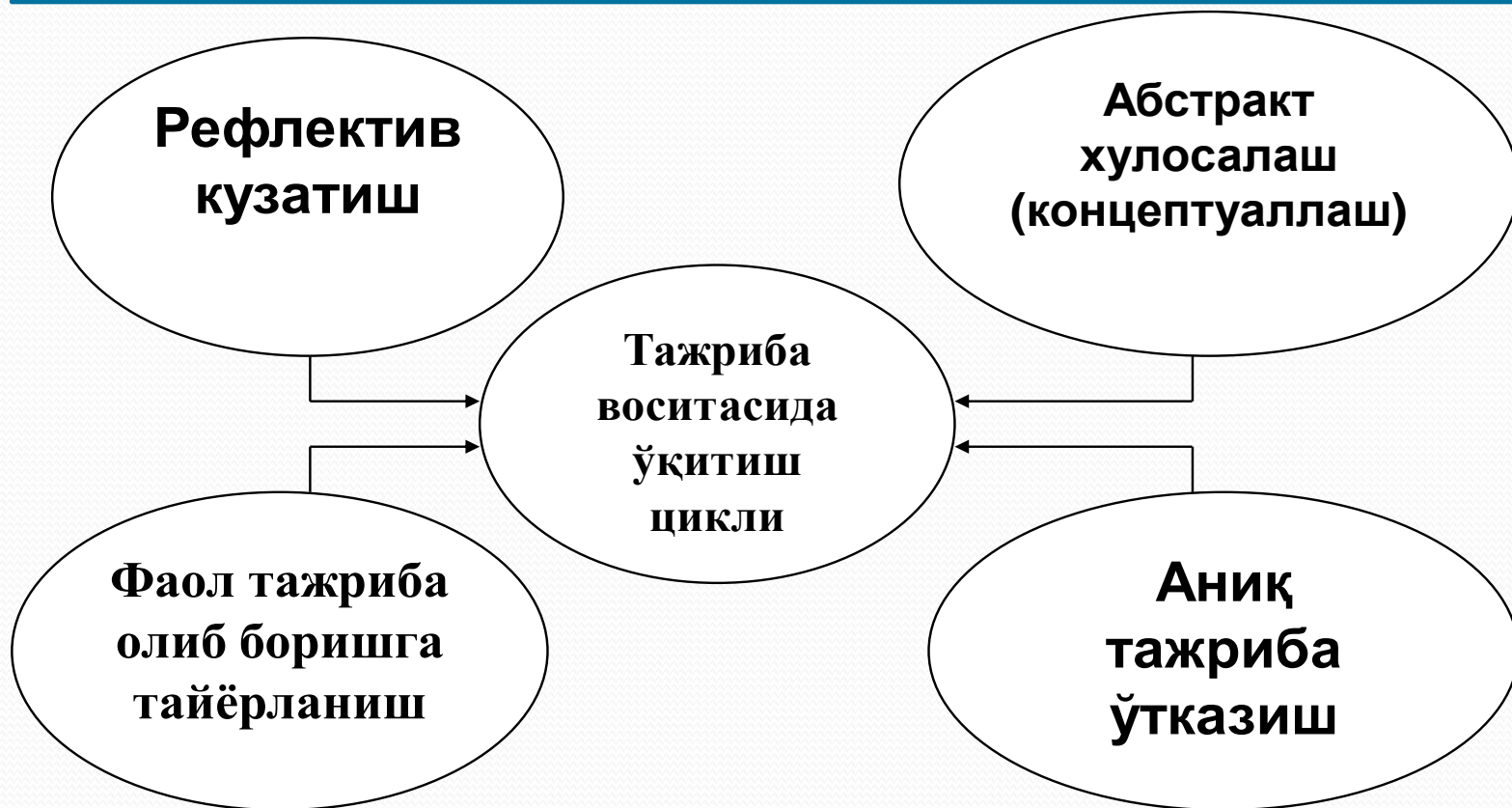
Ўқиш жараёнида олинган
маълумотларни алоҳида ўзлари
тизимлаштирадилар - жадвал устунларига
“киритадилар” матнда белгиланган
қуйидаги белгиларга мувофиқ:
“V” - мен билган маълумотларга мос;
“-“ - мен билган маълумотларга зид;
“+” - мен учун янги маълумот;
“?” - мен учун тушунарсиз ёки маълумотни
аниқлаш, тўлдириш талаб этилади

Инсерт

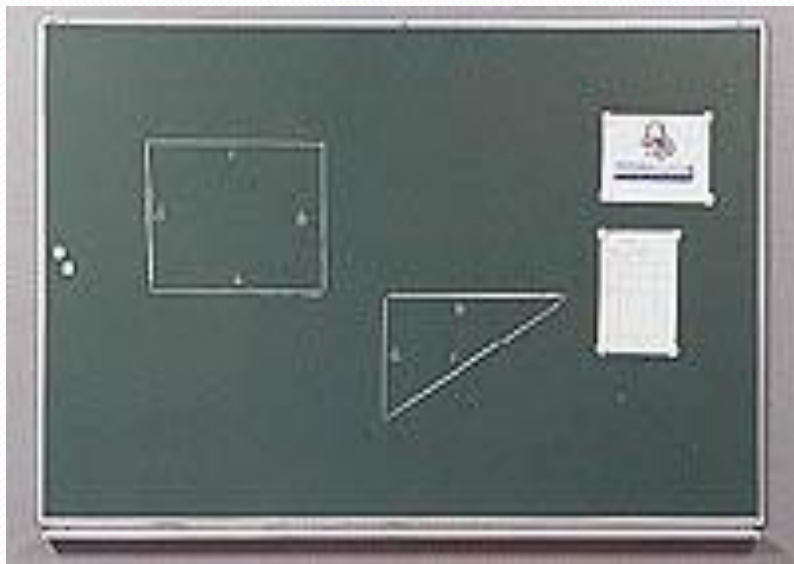
- V - биламан
- (-) - тўғри келмади
- (+) - янги ахборот
- (?) - тушунмадим

V	+	-	?

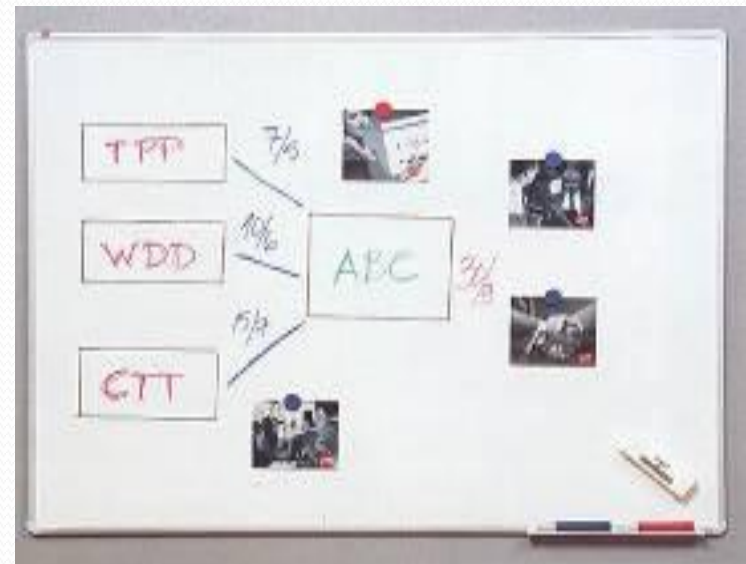
«Тажриба воситасида ўқитиш цикли» (Д.Колб ғояси)
Мазкур усул қуйидаги тўрт омил асосида қурилади:

Синф доскаси

Доска-стенд

Доска – стенднинг афзаллиги шундаки, унда карточкалар (схемалар, тузилмалар, шарҳлар ва ҳ.к.) жойлашувини хоҳлаган вақтда ўзгартириш имконияти мавжуд. Шунингдек доска – стенд билан ишлаганда қисқа вақт ичида барча тингловчиларнинг фикр – мулоҳазалари ва ғояларини қамраб олиш ва қайд этиш имкониятига эга бўлинади.

Ўқув аудиториялари учун доскалар тизими

ЭТИБОРИНГИЗ

УЧУН

РАХМАТ !